

BARTHA GUSZTÁV

A LEVES

Aludj. Ez még nem álmatlanság. A bosszúság teszi, pedig van saját házad, megélhetésed, életed... Azt megtapasztaltad, hogy a szegénység megoszt. Akkor meg?...

Lányaid fősvényése: életterhettség. Sopántáson gyúrnak, nyújtják a téstát, keserv lángon pirítják a rántást, főzik a kandát. Hogy nem unnak rá... a nyomorúságra, mert az. Szánni valóbb, mint a szülő, testvér, rokon felezhetőtől, feleslegtől való távolságtartása címén tupérozódó önsajnálata. Hej! Pedig magyarozod, hogy a szépen éléshez elég a szeretet. Igazságosan eloszt jót s rosszat, nem megoszt, mint a szociál-görccsel elegyes irigység, amit lányaid: Aranka, Ida és Elza gusztustalan egyengesztussá torzult spórolással ellensúlyoznak. Beosztják a francot, hogy azt! Cuppogatva zürbölnek a híg levest, ha néhanapján rájuk nyitod az ajtót, ráadásul fújnak: rád. Neheztelnek, mert a jobb idők szapora kopejkái – túl lakodalmon, nászúton, bútor kelengyén – nem boldogítják őket egy életen át.

Itt egy világ omlik össze, dőzsöl a húgyagyú vadkapitalizmus; rimája a politika, ami csak hajtja, hajtja a tökéletlenek malmára a vizet, akik boldogulnak fölösen, nem úgy, mint a tamtam szájú, bunkó vejeid: az András, a Pista és a Mihály. Sajnos, ezt már mondod, egyenest a pofájukba, hadd tudják az igazat, ha már törődsz velük. Adni nem adsz semmit, félsz, hogy felélnék, mint a párodat, Mariskát. Szegény Maris addig-addig adott sutyiba, dugiba, hogy a drágalátos lányai: az Aranka, az Ida és az Elza halálos ágya lepedőjét is kihúzták volna alóla, ha te nem vagy ott. Te már akkor tudtad: a szegénynek minden kell, és semmi sem elég!

Szóval, a lányaid felől éhen döggölhetsz. Az a kis lötyt...

– Azt mondod, jányom, egyek?! – hitetlenkedsz mindannyiszor, ha nagyritkán az Aranka, vagy az Ida, netán az Elza asztalhoz ültet.

– Nem vagyunk mi fősvények – méltatlankodik az Aranka, vagy az Ida, netán az Elza, és el nem felejtik hozzáfűzni –, mint maga.

Hadd keseredjen szádban az étel. A levesben a krumpli tavalyi, fekélyes. Feketébb, mint a mócsing ára: nem hiába bűdösödött hetekig a hús a hentesnél, rághatsz hozzá. A zöldség... Fás karalábé, csigamásztá murkó, elaszott petrezselyem – ez igen! A semmin spórolnak a szerencsétlenek; főznek hibóléket, hogy a dohos liszt és az állott tojás tészájára színét ne vegye az igazi levesnek, amit az

istennek sem tudnak, vagy nem akarnak megfőzni. Inkább kanalazzák a belfájdító lötytöt, csakhogy dicsekedhessenek: beosztással élünk. Egy fenét! Úrhatnámásra, cuccra, puccra van pénz; rázni a rongyot fent a városban!?

– Anyátok a kutyának különbet főzött – bök bosszúvágyad, de gyomrod zuborgása nem csillapul.

– Micsoda!? – hökken meg ilyenkor az Aranka, vagy az Ida, netán az Elza, s rögvést lobot vet indulatuk. – Tökéletlen vén trotyilja, ezut' főz magának, ha enni akar! Megtudja, hány hét a világ, a nyugdíjából jut még soványkenyérre, hideg vízre se!

Hacaca! Bazsalikom, zsálya, majoránna kell a jó magyaros levesbe íznek; színhús, harmatos karalábé, négy tojásos metélttészta zamatnak. Látványnak gyöngyöző zsírkarikák fölín az aranyló lének, és oh...! Lehet a nyálat nyelni. S mibe se kerül neked az a leves, Hajla Balázs, nem vagy te lusta piacra jární. Tengődjenek a zöldségbolt aszalékán lányaid: Aranka, Ida és Elza. Ételedben karfiol lesz, mert tudsz te tökéletlen lenni, ha kell, s manapság kell. Megzargatod holnap meg - után és azután a kofa-konklávéit istenesen: fog jutni leves minden napra, csak aludj el végre...

* * *

Heti piac. Átjárás a bejáratig, használt holmit, bővlit kínálgató ágrólszakadtak sorfala között. Ha kifosztanak, mert kifosztanak, vesszen bár csak az illúzió oda, áporodott izzadságszaguk keserít a szájban, feltoluló epe meg baj; előérzet, mi félszeg balekké tehet a perc-érdek becstelenjei előtt. Tudod, s mégis hagyod, Hajla Balázs, hogy a standok árubőségének színkavalkádja odavonzzon a tömegsodrás nyomvonalára, egyenest az első kupecig, ki ál-Malborlók, ál-Kentek cifraáras hamisságával vigyorog rád. Csak rád, a vevőre, s máris vevő vagy egy doboz Ázsiában legyártott Amerikára. Az izzadságbűzt megváltó álság dicsérete semmissé teheti prédaságod, legfeljebb nem lesz karfiol a levesedben. Háromezerszer elismételheted a dicsőhimnuszt, ennyi kuponodba kerül a megérdemelt, mert hogyne érdemelnéd meg ebéd után azt a kis élvezetet, amit egy ál-márkás cigaretta nyújthat. Az Aranka, az Ida és az Elza ezt nem értik, mint ahogy bugris férjeik sem, pedig elég a... cigaretta dobozt szorongatni a kézben, hadd lássák a kofák: neked erre is telik.

Taktika, taktika, taktika... Az kell ide. Sunyítson a vén banya a karalábéi mögött, juszt sem adsz darabjéért kétszáznál többet. Ráérsz csámborogni odavissza a hentesből a fűszeresig: bazsalikom, zsálya, majoránna... Útközben megiszol egy kávé, háromszázért, aztán még egyet. Nem árt a friss agy, itt alkudozni kell, keményen – mi kerül egy literes Coca-Colán kétezerbe? Megveszed. Leves íznek elég a bors, a só, az örölt paprika majd megmagyarosítja.

– Hogy a metélttészta? – kérded, fitymálva árut, árust, míg annak árgus szemei rajtafeledkeznek a kezekben tartott Colán, cigarettán. Ezt akartad.

– Öt – motyogja a terebélyes asszonyság, ami jelent ötszázat, s rengeteg tíz dekányi alig tojásos tésztaért: hát nem akarod.

– Négy – veted oda, és a fehércseléd felháborodása váratlanul ér.

– Nézzenek oda, nem tudja, mivel bír, oszt még alkuszik! Nem szégyelli magát, a bendőjén spórolna...

Menekülsz. Jó neked a reszelt tészta is, liszted, tojásod van odahaza. Mi kell még? Egy jó feles, hogy megnyugodj: korsó sör a szomjúságra. Bezzeg a lányaid: Aranka, Ida és Elza a városi üzletben vesznek húst négyezer-ötszázért, meg sem próbálnak alkudni a hétezerből, mint te teszed. Túl szép a disznóhús ahhoz, hogy a hentes elkótyavetyélje. Marad a zöldség, de minek? A franc egye meg az egészet! Tízezer kupon egy üveg barackpálinka: van abban zamat harmatos karalábé nélkül is. Megveszed. Áldomásnak a deci vodkát, sörrel, és már kutyulódik a politika, a gazdaság... Lányaid hülyék hozzá, férjestől, pereputtyostól! Végettük szenvedsz álmatlanságban. Ha Mariska élne, a Maris...

– Még egy decit! – rikkantod el magad a söntésben, és az itallal letorkolod az undort, amit az Aranka, vagy az Ida, netán az Elza levesének az emléke kelt benned. A szatyor közben istentelenül húzza a vállad. Leteszed. Le a pult elé az ál-Kentet, a Coca-Colát, a kecskeméti barackot, hogy két marékkal... szórhasd a pénzt. Igyál csak!

– Még egyet! – hümmögöd, és a csapos átnéz rajtad. Sírás fojtogat, nyava-lyatörés, ha a levesre gondolsz, s már nem megy, végigcsordul álladon az ital.

– Fújj! – kotlanak előítéleteiken a kávéikat szűrőcsölgető nagyságák: Arankák, Idák, Elzák...

Muszáj a szatyrodért nyúlnod, ami nincs, hiába tapogatsz, gömnyedsz két-rét. A látvány, a cigarettacsikkek, gyufavégek tömkelege megszüli benned a felismerést:

– Ellopták – hörgöd, s űrt tágít beléd a felismerés.

Kotorászhat, átkozódhat... Ha valakit érdekel Hajla Balázs nagy nyomorúsága, akkor az a valaki te vagy. Szédeleg a piac mellett álló első göcsörtös fáig, azt átölelheted. Vigasznak ott van a lányaid főztje, mert leves az, csak enni kell.

AZ ESET

Mondják: a szerencse nem fénylik, mikor belébotlasz. Még jó...! Az elvágódó legfeljebb leporolja magát, és akkor még jobb.

– Szinte újjászülettem! – rikkantja boldog-boldogtalan, mire, Ja bácsi jellegzetes orrhangján–feltehetően–csak ennyit mormogna:

– Tedd tisztába magad és gyereünk!

Ismerős? De mivel kanyar jön előbb, s csak aztán a spurizás, be kell vallanunk, hogy a kocsikormányánál ülő Jeremiás Z. sem különb. Rühelli a mizériások kasztját, s mert onnan jött, eszébe sincs visszarendeződni az élehetetlenek seregébe. Még hogy ő hízelegjen, ágaskodjon! Ágálni ott van az anyós fajtabiztos bizalmatlansága. A mindenek oka. Kuplung, sebváltó: bőgjön a motor!

– Kisszerűek. Előregyártott félelmeiket élik fel, hát hogyne lenne igazuk – készül panasz örvén a szentencia, amit kivált Jeremiás Z.-ből Ja bácsi csökönyös hallgatása –, aki fél az átveréstől, azt holtbiztos, hogy átverik.

– Ja! – eszmél a társ a száguldó autó anyósülésén, mint ki tudja, hogy kanyar jön, enyhe emelkedővel.

Ja bácsi tud. Sutba dobott mérnöki diplomával az ember nem méricskél. Gázt neki! Jeremiás Z. is vedli a humánumat, amihez hozzáér, rajt' lepedékkal a kultúr-cafat. Mit neki angol nyelv és tanári pálya: „To have his fin pate full of fine dirt.” Vegytiszta ok-Ford a Samara-nulla-nyolc. Sikk benne pofázni.

– Figyelsz? Szerintem a nyomorszint a szerencsejátékokra költött pénz egy főre eső átlagában mérhető – nyújt szellemsziporkát és fékcsikorgást Jeremiás Z., majd rükvercbe kapcsol, s szétribbasztja az útszéli sorsjegyáros holdudvarát.

– Ja-a-ja! – nyekegi Ja bácsi, ahogy a gépkocsi felkap a járdaszegélyre, minekután – de még mielőtt leállna a motor, s a dufar záródó vaskapuja nagyot dübben – kinyögi: – Ma te puszilod a nagyságát.

Mint a mesében. Libben a kifent, kikent Lili, és jöhet az üzlet, szokás szerint, ami titok, hogy a hölgy ledér nősténységét, a kibukkanót és – villanót is beszámíthatassák hőseink az alkuba.

– Kanszag – nyugtázza a rúzsos nyáladzást Jeremiás Z. a már nyitott csomagtartónál; mellette állnak a menetrendszerű csecsenek, ketten, de sohasem ugyanazok, hús karton Kent cigarettával az ölkben.

Adszi-nesze. A két magnetofon folyóárfolyamon, a puszi, puszi ingyen. Ja bácsinak is kijár.

* Agya százalék helyett ázalékkal van tele. (W. S. Hamlet, Arany János fordítása.)

– Ja! – töröl és pöröl Ja bácsi. – Itthon a Bálint.

A Bálint, ki elment volt pesti vigécnek, lesz érte vágta. Pedig... Végig lehetne kocsikázni a városon, beugrani ide meg oda: egy sörre a Pacsirtába; flamózni a Fácánba; egy kávéra a Pávába; id. Ja bácsihoz egy kis osztozkodásra, ha már a fia örökölte a szokincset. Na de itt van, hazalátogatott a Bálint. Meg kell találni, megvendégelni a Pintyben...

Legszívesebben a fészkes fenébe vinnék, hogy oda!

S aztán?

– Hazacsászkal – horkan nyersen a simán indító Jeremiás Z. –, csöszzi az ember agyát.

– Macerál – sutykorékolja bővigéjét Ja bácsi, és a gépkocsi nekifeszül az útnak.

Hát... rohanás! Itt csak az ősz tapod. Hol van már a régi csörtetése! Unt ködét rég felváltotta a benzingőz. Miért ne? Így már idejekorán élénk szórják a virgonc szelek a kisváros útszéli fának zöldön aszott leveleit. Még hogy várjunk az öregre! Tösnöggjön magának fent a hegyoldalakon, hímezze sárgája, barnája, vöröse a szőlőtövek sorát, a bükköst. Mi lelombozódunk, torzsig száradunk nélküle is.

– Rohadt életbe! – fakad ki Jeremiás Z., mert ha a sebváltót nincs hová fokozni, dühét erőlteti. –Megnézzük a rossebes nagynénikéjénél?

– Ja! – dörmögi Ja bácsi.

Hej! Magda néne meg nagytakarít, pedig nem szokása. Színevesztett emlékeket hesseget, őszi legyet a porronggyal, s közben dúdol, operetttest, a vágyott romantikus estről, bár: öregnek még nem öreg, de már lánynak sem lány. Hej! Elég az hozzá, hogy a ház előtti fékcsikorgás, Magda néne ráncos arcának krémfényű mosolyát kikönyökölteti a szobaablakba.

– Drágácskaim – csurgatja negédességét a nagynéne, majd megcsicseregte-ti –, Bálintka nincs idehaza. A bácsikájánál már volt, a sógoránál, meg a Bélánál is, akit utál, de muszáj nála menni. Lent, a faluban már járt, és... készül Lilikéhez, holott Ákoshoz kellene beugrania előbb, mert benzint ígért neki.

– A francba, oda nem készül?! – böszül az őszült vénlány dumájától Jeremiás Z., és csak úgy porzik az út a kocsi után.

Mi maradunk Bálintnál, ki elment volt Pesti vigécnek, s feltehetően valamit, valakit itt felejtett, mert sűrven haza jár: csöszni az ember agyát; leugrani falura; muszájból menni Bélához, hogy Ákosról meg ne feledkezzünk, hisz benzint ígért neki. Szóval, a Bálintnál, ki után hőseink tűvé teszik–úgyse mondom ki!– a kies kisváros zegét-zugát, hogy aztán elvigyék a Pintybe, és ott berúgjanak, mint a pinty. Ez mifelénk így szokás meg mód: dukál, mit az őszi verőfény az ily lázszító történethez. De hogy értsük, ahhoz vissza kell térnünk

Bálinthoz: az exbiológushoz és -vőlegényhez; exbaráthoz és -kárpátaljaihoz; aki így lófrál Beregszászban, akár a múlt. Hogy volt belőle elég? Hmm! Mindenesetre, szurkoljunk hőseinknek, hogy megtalálják Bálintot, még mielőtt felkeresné Jeremiás Z.-nét vagy Ja bácsi-nét, és hangot adna csodába illő szerencséjének, amibe ember csak a pesti aszfalton botolhat.

Ej, a végén még lemaradunk a folytatásról!

– Hello, fiúk! – parolázik a megtalált, és menő puccos szókesége ellezserül a hátsó ülésen. – Hogy ityeg a fityeg Sefti-Lanben? – kérdezi kisvártatva.

– Ja! – válaszolja Ja bácsi.

– Elrizmáltunk két recsegőt – kontráz szlengül Jeremiás Z., és hogy mondjon is valamit, kitör valódi énje:

– A nyavalya bírja a versenyfutást az ősz-zsibárusokkal!

Lehangoló. Magyarjaink kedve szegve: okkal morzsolódik az idő, ha majd a Pintybe érünk. Addig is, gurul a kocsi, és Lili lesz a nagy K, nemzetátok az anyósok bizalmatlansága; hitvány, szemét és rongy minden és mindenki, aki fél a tavasztól, a nyártól, az ősztól és a téltől, a tértől – számára nincsen hely...

– Itt akarok megdöglenni! – hőzöng teátrálist Jeremiás Z., hogy a siváritást eggyé oldja a kiárusítással. – Lenne két márványkelyhem, tízezer forint darabja.

– Ja! – éledezik Ja bácsiban az üzleti szellem; beszámítolja a seftbe a maga két kelyhét.

Válasz: odábbat. Istenkém, ősz van. Elég Bálintunknak néhány fáradt pillantása, és az élet máris dögunalmas. A Pinty üresen kongó kisterme meg termi a méltó mélabút hozzá. Gondoltuk volna?

Ej, miket beszélek!

A János pincér felszolgált a féldecikhez azonnal betársul, az emlékszel, az emlékszel úgy vehemenciája, s már vidul a sors, kelleti kedvvel a körbeudvaroltat. Bálintunk élvel mereng és nevet a suhanckort idillé színezők igyekvésén. A Bálint, aki csöszzi az ember agyát, leugrik falura, muszájból megy Bélához, és kinek Ákos benzint ígér, bizonyítva látja a tételt: picivé zsugorodunk, ha a boldogulás a tét.

– Magda néne maga a csoda! – fejeli meg Jeremiás Z. az öreglány dicsőítését.

– Lili meg...–ikegné tovább gyönyörűséggel, de belényilall a felismerés: a szuperrelativuszok pille szárnyán, vajha repíti mesze Bálintunk első szerelmét.

– Fiúk – nyújtja a szót Bálint, hogy flegmán lökhesse a dumát –, én Pesten egy kft-ben vagyok helyettes. Nyugati kocsi, zsozsó, nő, meg amit akartok. Milliókkal játszom. Mit nekem a ti szaros kelyhetek...

Szerencsétlen! Nem mondom: elbírják a Pinty kistermének redves falai – hohó! –, de mennyire, hogy el, a hazugságot. Nem úgy Ja bácsi, aki tudja, hogyne tudná, hogy mindened lehet Bálintkám Magyarországon, de irigyed

csak itt terem. Hej! Bálint, te, ki csöszöd az ember agyát, ugrabugralsz a faluban, muszajolsz Bélával és potya benzinnel furikázol, most gramáncon ragadva állsz Ja bácsi által, tudván. Hogy egy sutba dobott mérnöki diplomával a háta mögött az ember nem mérícskél.

– Az urak, minálunk, az előtérben verekednek–veti magát a civódók közé János pincér.

Így esik meg az eset, amiről napokig beszél majd a város, a szűk előtérben; szapora ökölcsapások és rúgások közepette érkezünk el a végkifejletig. Bálintunk alig várja. Fáj az ütészuhatag, főleg, ha tény-vények szaporodó véraláfutásainak kékjei készítetik a tanulság levonására: ha irigyeket gyűjtesz, tanulj meg igent mondani.

– Ja! – rúg még egy utolsót Ja bácsi.

– Szerencséd, hogy belénk botlottál, nem egy száz idegenbe! – vigasztal, ideg reszketette garral Jeremiás Z.

Bálint: a csössz meg az ugra, muszaj, hogy feltápáskodjon. Tépett puccosan támaszkodik az előtér nyirkos falának, s míg szétmaszatolja arcán a szájszögletben kibuggyanó vérét, ki kell mondania azt, hogy:

– Szinte újjászülettem...

Erre Ja bácsi orrhangján csak ennyit mormog:

– Akkor tedd tisztába magad és gyerünk!

VASI SZABÓ JÁNOS

BEDRÓTOZOTT SZINGLIBÉBI DALA

Fölsejő nyárközépi emlék: a kétezer éves város pasztell kő főtere, csobogó szökőkútjai. A hála keresztje mellett felállított koszos-vauszínű sátor, a Lamantin jazz fesztivál. Hunyorgó lámpák alatt régi polgárházak olvadnak össze lábukhoz bújít üzletek villogó-tarka kirakatával.

Felajzott tömeg virtuóz játéktól hull extázisba, mozdul ütemre, a gitár, az ütősök, s a saxofon taktusára, átadva magát a közös gépszíjon rángás Margaritakoktél-bódulatának. Ezért tűnik föl a fonott-fém székében mereven üldögélő lány. Mézszőke hajú Hókirálynő!

Körötte kódolt ritmusra vonagló testek. Nincs reakció.

Liliom ajkai cipzárként összezártak.

Türkizkő szeme homályos dimenzióba réved.

Füléből vékony műanyag szál szalad a derekára erősített kerek lejátszóba.

Hiába lázít odaát a saxofon érces hangja, márvánnyá kövült a test.

Rézvezetéken jut az elmébe rideg rap-áhitat.

Deres ikonokról néznek ily üres arccal meghasonlott angyalok.

Bedeszkázott ablakú házban: foncsorozott szemek mögé bújít lélek.

Izzadhat Tony Lakatos; parányi pasztik hangszóróból

nem hallik más, csak a bedrótozott szingli élet magányos dallama.

